HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

קא פריק לה בארבעה זוזי נמי לא שנא ומאן דאמר אמר לך שדה אחוזה הקדש היא ורחמנא אוקמיה אפדיון הכא הלואה היא ומיחזי כרבית אמר רב אשי אמרו לי סבי דמתא מחסיא [ו]אסתם משכנתא שתא למאי נפקא מינה [ב]דאי אביל להּ שתא מצי מסלק ליה ואי לא לא מצי מסלק ליה ואמר רב אשי [ג]אמרו לי סבי דמתא מחסיא מאי משכנתא דשכונה גביה למאי נפקא מינה [ס]לדינא דבר מצרא אמר רבא לית הלכתא לא כטרשי פפונאי ולא כשטרי מחוזנאי ולא כחכירי נרשאי כטרשי פפונאי כטרשי [ד]דרב פפא [ה]שטרי מחוזנאי דזקפי ליה לרווחא אקרנא וכתבי ליה בשטרא מי יימר דהוה רווחא א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא עביד הכי וכי אתו לקמיה מהימן להו א"ל [ה]תינח היכא דאיתיה לדידיה אי שכיב ונפל שטרא קמי יתמי מאי הוי [ו]כשגגה שיוצא' מלפני השליט ונח נפשיה דאמימר [ז]חכירי נרשאי דכתבי הכי משכן ליה פלניא ארעיה לפלניא והדר חכרה מיניה אימת קנאה דאקנייה נהליה והאידנא דקא כתבי הכי קנינא מיניה ושהינא כמה [ח] עידני והדר חכרה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין שפיר דמי [ו]ולאו מלתא היא: **מתני'** [ס]אין מושיבין חנוני למחצית שכר ולא יתן מעות ליקח בהן פירות למחצית שכר אלא אם כן נותן לו שכרו בפועל [ס]אין מושיבין תרנגולין למחצה ואין שמין עגלין וסייחין למחצה אלא אם כן נותן לו שכר עמלו ומזונו אבל מקבלין עגלין וסייחין למחצה ומגדלין אותן עד שיהו משולשין וחמור עד שתהא טוענת: **גמ'** [ז]תנא כפועל בטל מאי כפועל בטל אמר **פריק ליה בארבעה זוזי.** להיינו סלע: **הכא נמי לא שנא.** להפ מזיזן להיכא דיורד לספק ונותן מעות סלע לשנה ספק יהיו בה פירות ספק לא יהיו בה פירות הוו זביני מעיקרא ומיפרק בהכי: **הסם נלו הלוואה.** בפדיון תלית מילתא ורחמנא חס עליה: **ולא מלתא היא.** דהא כמה יהיו פירות בשנה ספק יהיו בה פירות הוו זביני מעיקרא ומיפרק בהכי: **ומאן דאמר אמר לך שדה אחוזה הקדש היא.** כל שנתו ותפילו בתורת למסלקי: **דשכונה גביה.** אין שכן קרוב ממנו ואם בא הלוה למוכרה אין נשבעל מלייה שכן טוב לקנותה כזה: **מאי נרשא דרב פפא.** למאי לעיל (דף סה.) שכרשי לא פסיד כו' ליה הלכתא כוותיה דלמאן מלי חזית לחזלת בתר דיקך זיל בתר דידהו: **מחוזנאי.** בני ממוזא: **דזקפי רווחא אקרנא.** שקונים פרגמטיא (ב) בעלי בתים ונותנין לתגריס למחצית שכר ושמין כך וכך שכר יהיה בהן ווזקפין במחצית שכר עם הקרן וכותבין בשטר פלוני מייב לפלוני כך וכך זמן פלוני: **וכי יתו לקמיה.** ולמאי ליה לה הוה רווחא מהימן להו: **תינח היכא דאיתיה לדידיה.** אם יהא מצוי קייס לזמן הפרעון שהוא חסיד ומתמיהם ומה אם ימות היורשין יגבו הכל: **תכירי.** המקבל שדה מחבירו בשכרה כורין לשנה בין תעשה הרבה בין תעשה מעט: **תכירי נרשאי.** שהיו בעלי בתים מלויים מעות לעניים על שדותיהן ומוחזים ומוכרים לותם להם בכך וכך כורין לשנה: **לימא קנייה.** מלוה להן שדה לתקנייה נהליה לבעלים בתורת תכירות ומגיע נוטל רבית קלוסה שהרי אין טורח בה ואף אם תלקה לא יפסיד מתכירותו לגמרי: **שהינא כמה עידנין.** בידי המלוה ועשה הוא ולכל בנכייתא והדר תכרה מיניה: **שפיר דמי.** כדי שלא תנעול דלת בפני דכיון דשהייה גבייה ולכל תלת שנין מה לי עבד בה מיהו ומה לי תכריה: **ולאו מילתא היא.** דלפילו שהייה נמי לאסור דרבית גמורה היא שאין כאן ספק כעושה ולוכל שפעמים שמוציא ואינו נוטל: **מתני' אין מושיבין חנוני למחצית שכר.** לו יאמר בעל הבית לחנוני הרי פירות ומכרים בשוק מרבע סאים בסלע ואתה מוכרן בחנות פרוטה פרוטה ומשתכר סאה הילך פירות ושב ומכור תמיד והריוח נחלוק. וטעמא דמילתא משום דמריעין לקמן (דף קד:) דף עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון סאה המקבל פרגמטיא למחצית שכר מקבל עליו מחריות מני הקרן בחנותן וזולא הלכך היא פלגא כיון דמיחייב בחנותן מלוה הוא פלגא שהרי שומא היא פלגא במעות כשאר הסוק ודינו ליטול חני שכר ממנו מתעסק בחציו של בעל הבית שהוא פקדון פלגו בשכר המתנת מעות המלוה לפיכך לחמור: **הנח לו אם כן נותן לו שכר עמלו.** בחני: **אין מושיבין תרנגולין למחצה.** לשום בייעס בדמים לבעל התרנגולת להושיבה עליהם לגדל לפרוחים למחצית שכר מה שיהיו הפרוחים שוין יותר על דמי הביעים להוליל וזה מקבל עליו מחריות חני דמי הביעים אם יתקלקלו או אם ימותו הוה ליה פלגא מלוה שהרי (ג) ניסומין עליו בדמים מעכשיו למיהן עליו במלוה ומגיע זה מגדל את חציו השני בשכר המתנת מעותיו: **ומזונו.** מזון שהוא מוליף בפרוחים: **ואין שמין עגלים וסייחים למחצה.** עכשיו הן שוין כך וכך קבלם עליך לגדלם שנתייס למחצית שכר ולמחצית הפסד אם ימותו: **אבל מקבלים עגלים וסייחים.** קטנים בלא שומא שאם ימותו לא ישלם כלום ואם יחיו יחלקו ביניהם: **לכשיהיו משולשים.** לכשיעמדו על שלש גדילתן שלש שור ושלש סוס וג' יחלקו: **וחמור.** מגדלה עד שתהא טוענת משאוי. כך היה מנהגם לגדלם קודם חלוקה: **גמ' תנא כפועל בטל.** מאמר כמה דאם רוצה ליטול ונישב בטל: **מאי כפועל בטל.** הלא אין יושב ובטל שהרי טורח להוליך ולהביא פירות לחנות ולמכור ולקבל מעות ולמדוד הפירות: **ונותן לו שברו כפועל בטל.** אי גרס תנא כפועל בטל ל"ל לא גרסי' בתמני' בטל פירא בקונטרס כפועל בטל מאומה מלאכה דבטל מיהא היינו שאם היה עושה תחלה מלאכה כבידה ומרויח הרבה וחזא היא קלה חומדים כמה יניח משכרו לעשות מלאכה זו שזהו יותר ממה שנותנין לעשות כי אין לדם מניח מריוח גדול אלא מעט מע"פ שבא לו בטורח יותר ולפירושו אתיא מתניתין כר' שמעון דתמר נותן לו שכרו משלם ולא כר' מאיר וקאמר לפירושו דקתמר בגמ' אבל קיפח דניפיס טרחא אינש לא סגי ליה כפועל בטל והשתא והלא לפי מה שהיה כבידה נוטל יותר ממאי ס"ד דלא תסגי כפועל בטל ועוד דקתני בתוספתא (פ"ד) המושיב את חבירו בחנות למחצית שכר נותן לו שכרו כפועל בטל דברי ר"מ [א] משמע דמתני' אתיא כר' מאיר ולכך נראה לפרש כפועל בטל [ב]ויינו כיוסב ובטל לגמרי והשתא ס"ד לריכותא דגמרא ומתניתין אתיא כר' מאיר והא דקתמר בגמ' רבי מאיר אין מרוסב בין מועט היינו לומר בין היה עוסק במלאכה מרוסב בין היה עוסק במלאכה מועטת לעולם נותן לו כפועל בטל ר"ש אומר נותן לו שכרו משלם כאומדים כמה היה רוצה ליטול ובטל ממלאכה כבידה שהיה עוסק ויעסוק במלאכה קלה כזו דהיינו טפי מר' מאיר והא דקתני בתוספתא בסיפא המושיב את חבירו בחנות למחצית שכר נותן לו שכרו משלם אבל אינו אומר נותן לו שכרו כפועל בטל ואינו נוטל ובטל לגמרי אלא מותה מלאכה החמורה ומיהו לעיל בסוף אלו מציאות (דף לג: ושם) גבי השבת אבידה דקתני נוטל שכרו כפועל בטל נראה כפי' הקונטרס מדפריך התם הא לאו בטל הוא[ה] משמע דפריך משום דמשמע ליה בריייתא דקתני כפועל בטל אנומיס לו כמו אילנא פועל ליוסב ובטל [ג] לכך נראה לפרש התם הך דמשני תנאי כפועל בטל מאומה מלאכה דבטיל מינה כדפי' בקונטרס וה"ת אם כן הוא נוטל שכרו על השבת אבידה ובהכוסם (ב"ק דף פו:) אמרינן דטעמא דשומר אבידה הוי כשומר חנם משום דמתי' הנאה קא מטי ליה וע"כ לא קאמרי דבגן טעינה בשכר אלא משום דל"ל לכתוב רחמנא טעינה ולא נתי פריקה וי"ל דאין לחוש אם היה נוטל שכר כיון שעושה במלאכה אחרת ומפסיד דהא אם היה בית היה מתנה ליטול כל מה שמפסיד ועכשיו דליכא ב"ד למה לא יטול כל טרחו ובפרק עד כמה (בכורות דף כט: ושם ד"ה כפועל) גמי דקתני נוטל שכר לדון כפועל בטל התם גמי י"ל כפ"ה כיון שמתבטל ממלאכתו יכול ליטול שכר: **אלא** אם כן נותן לו שכר עמלו ומזונו. הכא לא שייך למיתני כפועל בטל דאין מתבטל להתחילה ולהשלימה אלא רגע אחד ביום אבל חנוני כל עסקו בכך דתניא בתוספתא (פ"ד)

המושיב חנוני בחנות אם היה חומן לא יעסוק בחומנתו:

אבל מקבלים עגלים וסייחין. תימה מאי קמ"ל פשיטא כיון דאין מקבל עליו מחריות ואי משום דבעי למיתני ומגדלין אותן עד שיהיו משולשים זה היה יכול להשמיענו בריש המקבל (ד) שנתן שכרו ויש לומר דקמשמע לן דבשתתא אין מקבל עליו שום מחריות ולא הוי עסקא כיון דבתחלה כשקבל עגלים לא שמו אותם אלא לאחר שגדלו ובאין לחלוק השבח אז שמין אותם כמה היו שוין ולכאי תנא בריש שמין ומפיקא מקבלין וכשמין בשעת קבלה בשתם מקבל עליו חני המחריות כמו בשאר עסקא:

מיכא

א [מיי' פ"ז מהל' מלוה הלכה ב טוש"ע חו"מ סי' קז סעי' ג]:
עז ב מיי' שם סמג לאוין קלג טור י"ד סי' קעב:
עח ג מיי' פי"ב מהלכות שכנים הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קעה סעיף גמ טור י"ד סי' קעב:
עט ד ה מיי' פ"ה מהלכות מלוה ולוה הלכה י סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' קעז סעיף כה:
עי ו ז מיי' שם הלכה טו ועיין במ"מ שם סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קפד סעיף ג ומ"ש סעיף ג: פב ח מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' קנז סעיף ב:
פג טו מיי' שם הלכה טו ופ"ח מהל' שותפין הלכה ג סמג שם ופ"ו טוש"ע שם:

תורה אור השלם

1 יֵשׁ רָעָה רָאִיתִי תָּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כְּשִׁגְגָה שֶׁיֵּצֵא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט:
קהלת י ה

מוסף רש"י

עד שיהו משולשין. שיגיעו לשלש שנותיהם וגמרה גדילתם, דהכי שכיחי ומעלי למיכל (סנהדרין סה: ע"ש).

מסורת הש"ס

ו) [לקמן עג:], ב) לקמן קח:, ג) [לעיל סה.].
ד) לעיל לג: בכורות כט:.
ה) לקמן בספרים שלנו ל"ג לעיל הא לאו בטל הוא ר"ת.

הגהות הב"ח

(ו) גמ' כמה עידנים והלל מכיה שפיר דמי כדי שלא תנעול דלת בפני נין ולאו מלתא היא: (ב) רש"י ד"ה דזקפי וכו' מבעלי בתים: (ג) ד"ה אין מושיבין וכו' שהרי כשהם ניסומין עליו: (ד) תוס' ד"ה לקבל וכו' שנותן לו שכרו:

גליון הש"ס

גמ' לדינא דבר מצרא. עי' לקמן דף עג ע"ב תוס' ד"ה נגור: מתני' אין מושיבין חנוני. עיין לקמן דף קד ע"ב תוס' ד"ה הלי:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ומתו. משמע דמתני' כו'. נ"ב וכ"כ הרי"ף ועמ"ש ועמ"ש במלחמות: [ב] שם כפועל בטל היינו כו'. נ"ב ר"ל שמשלם לו על המלאכה רמשוה ולא על העסק כלל וכ"כ סמ"ג והרמ"ה ועתוס' דבכורות כ"ע נ' ד"ה כפועל כו' ולפ"ה ר"ל שנותנין כו' אבל הטוב מפרש להיפך שנותן לו על העסק ולא על המלאכה רמשוה ועתוס' שם ור"ח פי' שם כמות כו' וכן פי' הרא"ש ומהרי"ק אבל כמלחמות שכן הוא פי' הרי"ף אבל סמ"ג כתב ברי"ף מפרש כפי' רש"י ומפרש דברי ר"ח כמ"ש תוס' גיטין דף לג: ד"ה מר"מ (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רס"ה ס"ק ג' ו'): [ג] שם לכך נראה כו'. נ"ב אבל בבכורות פי' הטיף דלאו מליאות כמו כאן אבל כאן מזמו בהן ופי' בפירש"י וע' סמ"ג שם וכ"כ הטור בח"מ סי' רס"ה והרא אבל הרמב"ם וש"ע כתבו שם כפי' תוס' דבכורות ולענין בכורות כ' הרמ"ם וטור סי' שי"ב כפי' תוס' כאן ושם לענין רבית: